

Završni izvještaj o realizaciji
Strategije razvoja visokog obrazovanja u Crnoj Gori 2016-2020. godine

SADRŽAJ

I.	Uvod.....	3
II.	Informacija o statusu indikatora uspjeha za sveukupan period trajanja strateškog dokumenta	7
III.	Tabela o realizaciji aktivnosti Akcionog plana	20
IV.	Nalaz evaluacije.....	46
V.	Osvrt na planirana i utrošena finansijska sredstva.....	49
VI.	Preporuke za naredni ciklus planiranja politika.....	50

I. Uvod

Vlada Crne Gore je na sjednici 7. jula 2016. godine usvojila Strategiju razvoja visokog obrazovanja u Crnoj Gori (2016–2020) s Prijedlogom akcionog plana za sprovođenje Strategije.

Ciljevi Strategije razvoja visokog obrazovanja u Crnoj Gori (2016–2020) su:

1. Unapređenje kvaliteta visokog obrazovanja i stvaranje konkurentnog kadra;
2. Usklađivanje obrazovanja sa potrebama tržišta rada;
3. Unapređenje naučnoistraživačkog rada i povećanje nivoa učešća u EU projektima;
4. Internacionalizacija visokog obrazovanja;
5. Cjeloživotno obrazovanje;
6. Uspostavljanje održivog modela finansiranja.

Nosioci aktivnosti za realizaciju ciljeva Strategije su ustanove visokog obrazovanja, Agencija za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja, Zavod za zapošljavanje Crne Gore, Privredna komora, organizacije studenata, resorna ministarstva i drugi.

Strateški dokument je bio izraz potrebe da se definiše novi strateški razvojni okvir Crne Gore u oblasti visokog obrazovanja, koji će odgovoriti potrebama društva i inputima koji dolaze iz Evropskog prostora visokog obrazovanja. Ključne reforme su se odnosile, između ostalog, na promjenu modela studiranja i reformu modela finansiranja koji treba da podrži reforme i unaprijedi ne samo nastavnu, već i naučnoistraživačku komponentu, a u skladu sa preporukama iz Izveštaja o eksternoj evaluaciji ustanova visokog obrazovanja.

U skladu sa strateškim opredjeljenjima i novim zakonskim rješenjima, u proteklom periodu sproveden je značajan broj aktivnosti na usklađivanju obrazovanja s potrebama tržišta rada i stvaranju kvalitetnijeg i konkurentnog kadra, a u cilju smanjenja nezaposlenosti u Crnoj Gori. Unapređenje i sticanje novih vještina u skladu s potrebama poslodavaca i olakšavanje prelaza mladima iz svijeta obrazovanja u svijet rada je jedan od prioriteta, tako da su u prethodnom periodu realizovane aktivnosti na unapređenju kvaliteta praktičnog obrazovanja.

Zakonom o visokom obrazovanju iz 2017. godine uveden je novi model studiranja 3+2+3, osim za studentske programe iz oblasti regulisanih profesija, i praktična nastava kao obavezan dio studentskog programa u obimu od minimum 25%. Univerzitet Crne Gore je 2017. godine, akreditovao sve programe po novom modelu studiranja, dok je u 2019. godini, Agencija za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta akreditovala još 52 nova programa na privatnim ustanovama visokog obrazovanja. Implementacija praktične nastave je kontinuirana aktivnost koju ustanove obezbjeđuju samostalno ili u saradnji s poslodavcima, u zavisnosti od tipa programa.

Od studentske 2017/2018. godine, prvi put, imamo besplatne studije na javnim ustanovama, za studente osnovnih studija, dok će master studije po reformisanom modelu studija biti besplatne počev od studentske 2020/2021. godine. Preko 3.500 studenata upiše se godišnje u prvu godinu osnovnih studija na Univerzitetu Crne Gore i Fakultetu za crnogorski jezik, po novom modelu studija.

U cilju dobijanja povratne informacije s tržišta rada o potrebama poslodavaca i karakteristikama kvalifikacija koje se traže u Crnoj Gori i inostranstvu, kao i boljeg

razumijevanja nivoa usaglašenosti visokoobrazovnih programa s potrebama tržišta rada, odnosno u kojoj mjeri vještine ste ene na ustanovama visokog obrazovanja zadovoljavaju potrebe poslodavaca, sprovedeno je "follow-up" istraživanje percepcije poslodavaca o visokom obrazovanju po etkom 2019. godine po identi noj metodologiji, kao i inicijalno istraživanje, realizovano 2013. godine, koje je obuhvatilo anketiranje i dubinske intervjuue poslodavaca i predstavnika firmi.

Indeks relevantnosti visokog obrazovanja u Crnoj Gori po ovom istraživanju je 84 (na skali od 0 do 100). Manje od 1% poslodavaca smatra da visoko obrazovanje nije relevantno (indeks od 50 ili manje), dok 18% poslodavaca smatra da je fakultetsko obrazovanje veoma relevantno (indeks 90 ili više). Ve ina poslodavaca (oko 80%) smatra da je visoko obrazovanje u velikoj mjeri relevantno (indeks relevantnosti u opsegu od 50 do 90), ali da prostora za poboljšanje svakako ima.

Sprovedena je i Studija pra enja za studente koji su diplomirali 2009. i 2013. godine, i istraživanje je pokazalo da je od ukupnog broja anketiranih studenata koji su diplomirali 2009. godine, 82% trenutno zaposleno, odnosno 66% onih koji su diplomirali 2013. godine.

Prema podacima MONSTAT-a u posljednje tri godine broj nezaposlenih lica sa visokim obrazovanjem se smanjivao, pa smo u 2016. godini imali 9.5 hiljada; u 2017. godini 8.5 hiljada i 2018. godini 8 hiljada.

Prema podacima Zavoda za zapošljavanje broj nezaposlenih lica u oblasti visokog obrazovanja (VI, VII i VIII nivo okvira kvalifikacija), smanjivao se u posljednje tri godine. Naime, u decembru 2016. godine broj nezaposlenih lica sa visokim obrazovanjem bio je 11.373; u decembru 2017. godine 9.310, dok na kraju 2018. godine taj broj je iznosio 8.173.

Dalje, procenat nezaposlenih lica sa visokim obrazovanjem u ukupnom broju nezaposlenih lica se tako e smanjivao (2016 – 19,8%; 2017 – 19,4% i 2018 – 18,8%), dok je broj nezaposlenih lica sa visokim obrazovanjem starosti 25-36 godina, tako e smanjen u odnosu na 2016. godinu, odnosno u 2016. godini ih je bilo 6.000, dok ih je u 2018. godini bilo 5.700.

Vlada Crne Gore je, 2. novembra 2017. godine, osnovala Agenciju za kontrolu i obezbje enje kvaliteta visokog obrazovanja kao instituciju odgovornu za unapre enje kvaliteta visokog obrazovanja u Crnoj Gori, u skladu s Evropskim standardima i smjericama za obezbje enje kvaliteta u Evropskom prostoru visokog obrazovanja.

Ugovorom o finansiranju izme u Vlade Crne Gore i Univerziteta Crne Gore, na tri godine, i promjenom modela finansiranja, obezbjedi e se ve a transparentnost u radu Univerziteta, kvalitetnije pra enje indikatora prepoznatih kroz etiri aneksa, kao i veze izme u ulaznih i izlaznih parametara, srednjero no planiranje kadrova koji su potrebni na tržištu rada, uz poseban osvrt na kvalitet preformansi univerziteta.

Izazov u narednom periodu ostaje model prakti ne nastave u viskom obrazovanju koji bi svim studentima pružio priliku da pro u kvalitetno prakti no obrazovanje kod odgovaraju eg poslodavca, koriste i najbolje preporuke i naše iskustvo u oblasti dualnog obrazovanja. U cilju smanjenja nezaposlenosti, osim aktivnosti u formalnom obrazovanju, treba nastaviti sa ja anjem cjeloživotnog obrazovanja, razvijanju karijernih savjetovališta odnosno centara, kao i metodologija za priznavanje neformalnog i informalnog obrazovanja.

Misija je da crnogorski visokoobrazovni sistem teži boljoj prepoznatljivosti i referentnosti u evropskom sistemu visokog obrazovanja. Times Higher Education (THE) je svrstao Univerzitet Crne Gore u kategoriju 1001+ najboljih svjetskih univerziteta za 2020. godinu. Univerzitet Crne Gore se prvi put našao me u najboljim svjetskim univerzitetima

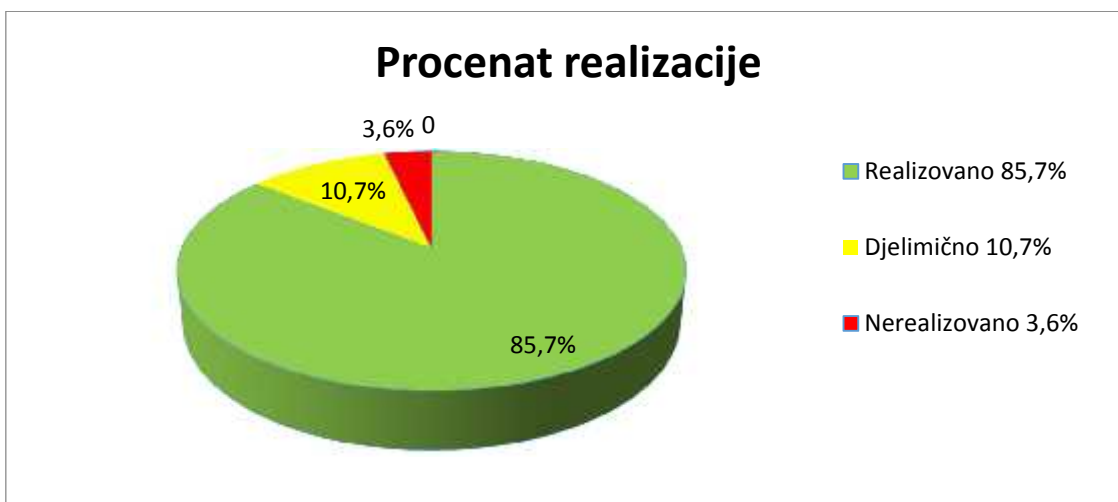
prema Times Higher Education (THE) rangiranju za 2020. godinu. Univerzitet Crne Gore je postigao najbolje rezultate u kategorijama meunarodna prepoznatljivost (gdje se nalazi u prvoj polovini svih rangiranih univerziteta) i citiranost.

https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2020/world-ranking#!/page/0/length/25/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats

Dalje, misija je obezbjeenje visokog standarda kvaliteta visokog obrazovanja i naukoistraživačkog rada, stvaranje jednakih mogućnosti u sistemu obrazovanja, uspostavljanje i jačanje meunarodne saradnje, stvaranje produktivnog i referentnog kadra i razvoj koncepta cjeloživotnog učenja, vodeći se na elom obezbjeenja kvaliteta kao preduslova za društveni i ekonomski razvoj crnogorskog društva.

Zbirni pregled

Procenat realizacije aktivnosti definisanih Strategijom je na visokom nivou - u potpunosti je sprovedeno 85,7%. Djelimi no je realizovano 10,7% aktivnosti i uglavnom su kontinuiranog karaktera, dok je nerealizovanih obaveza samo 3,6%. Kao ključni izazovi za djelimi nu realizaciju navedenog procenta aktivnosti prepoznate su izmjene normativnog okvira koje su uslovile prolongiranje rokova za njihovu realizaciju, kao i izazovi koji i dalje postoje kod cjeloživotnog obrazovanja i prakti ne nastave.

Cilj	Ukupan broj aktivnosti iz AP			Realizovane aktivnosti u %	Djelimi no realizovane aktivnosti u %	Nerealizovane aktivnosti u %
	Realizovano	Djelimi no	Nerealizovano			
Unapre enje kvaliteta visokog obrazovanja i stvaranje konkurentnog kadra	12	Realizovano	12	100	0	0
		Djelimi no	0			
		Nerealizovano	0			
Uskla ivanje obrazovanja sa potrebama tržišta rada	16	Realizovano	14	87,5	12,5	0
		Djelimi no	2			
		Nerealizovano	0			
Unapre enje nau noistraživa kog rada i pove an nivo u eš a u EU projektima	10	Realizovano	10	100	0	0
		Djelimi no	0			
		Nerealizovano	0			
Internacionalizacija visokog obrazovanja	7	Realizovano	7	100	0	0
		Djelimi no	0			
		Nerealizovano	0			
Cjeloživotno u enje	5	Realizovano	2	40	20	40
		Djelimi no	1			
		Nerealizovano	2			
Uspostavljanje održivog modela finansiranja	6	Realizovano	3	50	50	0
		Djelimi no	3			
		Nerealizovano	0			

II. Informacija o statusu indikatora uspjeha za sveukupan period trajanja strateškog dokumenta

S aspekta indikatora uspjeha treba napomenuti da predmetna Strategija nije rađena u skladu s važećom Metodologijom za izradu strateških dokumenata Vlade Crne Gore jer je predmetna Metodologija usvojena nakon donošenja Strategije.

U izvještajnom periodu realizovane su značajne reformske aktivnosti koje treba da doprinesu unapređenju kvaliteta visokog obrazovanja, boljoj povezanosti stručnog i visokog obrazovanja, smanjenju nezaposlenosti i, u konačnome, stvaranju kadra koji će odgovoriti potrebama društva.

Kako bi se predstavili ključni rezultati koji su ostvareni u periodu važenja navedenog strateškog dokumenta, u nastavku je dat prikaz stepena realizacije aktivnosti, pojedinačno po svakom od strateških ciljeva.

Unapređenje kvaliteta visokog obrazovanja i stvaranja konkurentnog kadra

U cilju realne ocjene stanja u oblasti visokog obrazovanja u Crnoj Gori, prvi put 2013/2014. godine, kroz HERIC projekat „Visoko obrazovanje i istraživanje za inovacije i konkurentnost“, koji se finansirao iz kredita Svjetske banke, sprovedena je eksterna evaluacija ustanova visokog obrazovanja od strane tima nezavisnih međunarodnih eksperata, koje je angažovala Evropska asocijacija univerziteta (EUA), u okviru Programa za institucionalnu evaluaciju (IEP), a koja je za rezultat imala set preporuka za nacionalne i institucionalne vlasti. U okviru istog projekta tokom 2018. godine, sprovedena je ponovna eksterna evaluacija ustanova visokog obrazovanja ili tzv. follow-up evaluacija. Ponovnom evaluacijom obuhvaćeno je šest ustanova visokog obrazovanja (Univerzitet Crne Gore, Podgorica, Univerzitet Donja Gorica, Podgorica, Univerzitet Mediteran, Podgorica, Fakultet za državne i evropske studije, Podgorica, Fakultet za poslovni menadžment, Bar i Fakultet za saobraćaj, komunikacije i logistiku, Budva) koje su bile predmet evaluacije tokom 2013/2014. godine, kao i 3 inicijalne individualne institucionalne evaluacije za tri ustanove visokog obrazovanja (Univerzitet Adriatik, Bar, Fakultet za internacionalni menadžment u turizmu i hotelijerstvu, Milošević i Fakultet za crnogorski jezik i književnost, Cetinje) koje nijesu bile obuhvaćene evaluacijom 2013/2014. godine <https://www.herica.me/sadrzaj/izvjestaj-o-analizi-sistema-visokog-obrazovanja-follow>.

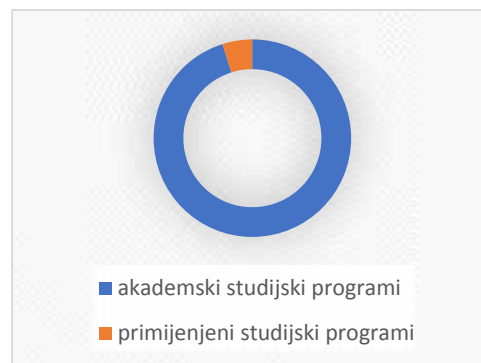
Zakonom su, prvi put, propisane besplatne studije, na javnim ustanovama, za studente osnovnih studija, od studijske 2017/2018. godine, dok će master studije po reformisanom modelu studija biti besplatne po ev od studijske 2020/2021. godine. Preko 3.500 studenata upiše se godišnje u prvu godinu osnovnih studija na Univerzitetu Crne Gore, po novom modelu studija. Cilj uvođenja besplatnih studija bio je veća dostupnost visokog obrazovanja najboljim učenicima, bez obzira na njihov socijalni status.

Zakon o visokom obrazovanju, kao obavezan model studija, uveo je model 3+2+3, osim za regulisane profesije koje mogu trajati duže od tri godine. Studije se realizuju kao osnovne, master i doktorske studije. Model studija 3+1+1+3, koji se realizovao do 2017. godine, tokom eksterne evaluacije iz 2013/2014. godine ocijenjen je kao hibridni model koji ne doprinosi povećanju mobilnosti i internacionalizaciji visokog obrazovanja. Univerzitet Crne Gore je 2017. godine, svoje programe akreditovao po novom modelu studija, dok su ostale ustanove visokog obrazovanja, u skladu sa Zakonom, u obavezi su da primijene ovaj model studija najkasnije do studijske 2020/2021. godine.

Misija Agencije za kontrolu i obezbjeenje kvaliteta visokog obrazovanja, osnovane 2017. godine je obezbjeenje potpune primjene Standarda i smjernica kroz definisanje jasnih procedura za sprovoenje postupaka akreditacije studijskih programa i reakreditacije ustanova visokog obrazovanja i donošenje nezavisnih i objektivnih odluka, kao preduslova za članstvo u evropskim strukturama u oblasti obezbjeenja kvaliteta. U skladu sa Zakonom, u nadležnosti Agencije, osim postupka akreditacije i reakreditacije, je i rangiranje ustanova visokog obrazovanja. Cilj Agencije je da kroz evaluaciju obezbijedi svakom studentu kvalitetne studije kako bi stekao znanje, sposobnosti i vještine koje ga ine konkurentnim, kako na lokalnom, tako i na regionalnom i globalnom tržištu rada.

Ustanove visokog obrazovanja u Crnoj Gori izvode studije, u skladu sa Evropskim prostorom visokog obrazovanja kroz studijske programe akademskih i primijenjenih studija.

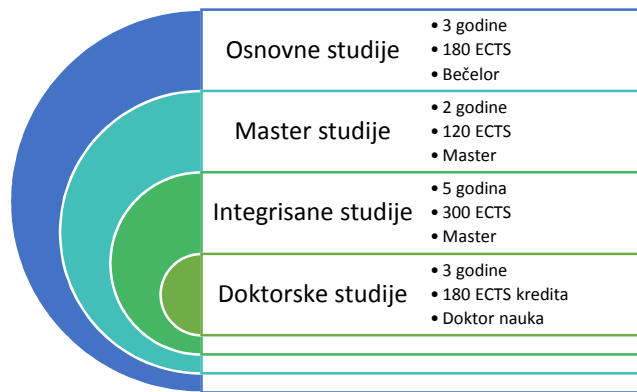
Na licenciranim visokoškolskim ustanovama izvodi se ukupno 285 studijskih programa (271 akademskih i 14 primijenjenih studijskih programa). Pored studijskih programa, na visokoškolskim ustanovama se realizuje 8 programa cjeloživotnog u enja.

Akadske studije osposobljavaju studente za sticanje i primjenu znanja iz oblasti nau nih, umjetni kih i stru nih oblasti.

Nivoi:

- Osnovne studije
 - o Traju 3 godine
 - o Završetkom studija sti e se 180 ECTS kredita
 - o Završetkom se sti e akademski naziv Be elor uz naznaku struke
- Master studije
 - o Traju 2 godine
 - o Završetkom studija sti e se 120 ECTS kredita
 - o Završetkom se sti e akademski naziv Master uz naznaku struke
- Integrisane studije
 - o Traju 5 godina
 - o Završetkom se sti e 300, odnosno 360 ECTS kredita
 - o Završetkom se sti e akademski naziv Master uz naznaku struke
- Doktorske studije
 - o Traju 3 godine
 - o Završetkom studija sti e se 180 ECTS kredita
 - o Završetkom se sti e akademski naziv Doktor uz naznaku struke

Primijenjene studije osposobljavaju studente za neposredno uključivanje u radne procese. Strategija razvoja visokog obrazovanja u Crnoj Gori 2016-2020. preporučuje organizovanje primijenjenih studija na ustanovama visokog obrazovanja koje imaju status visokih škola, kao što je praksa u zemljama regiona.

Nivoi:

- Osnovne studije
 - o Traju 3 godine
 - o Završetkom studija stiče se 180 ECTS kredita
 - o Završetkom se stiče stepen visokog obrazovanja Bečelor uz naznaku struke
- Master studije
 - o Traju 2 godine
 - o Završetkom studija stiče se 120 ECTS kredita
 - o Završetkom se stiče stepen visokog obrazovanja Master uz naznaku struke
- Integrisane studije
 - o Traju 5 godina
 - o Završetkom se stiče 300 ECTS kredita
 - o Završetkom se stiče stepen visokog obrazovanja Master uz naznaku struke

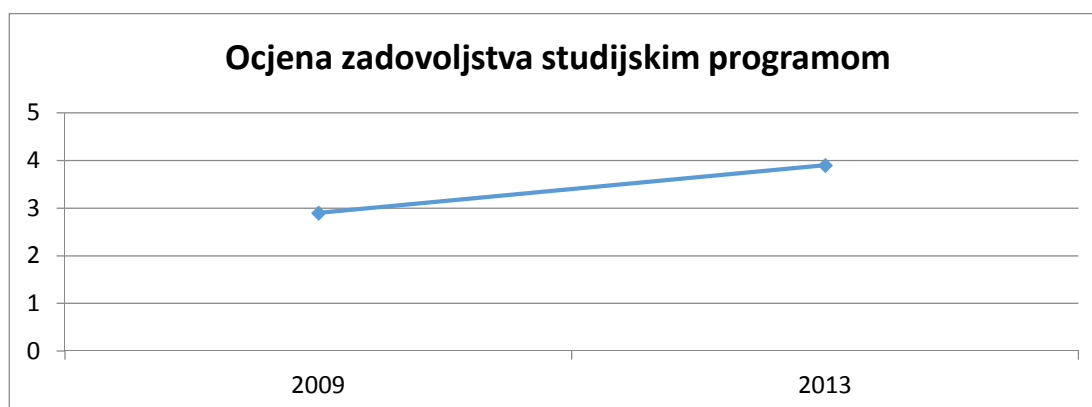

Zakon o visokom obrazovanju predviđa i sticanje duplih ili zajedničkih diploma, završetkom studijskog programa na dvije ustanove visokog obrazovanja. Prema zakonu, zajedničku diplomu izdaju najmanje dvije ili više ustanova visokog obrazovanja, na osnovu studijskog programa za sticanje zajedničke diplome, koje imaju dozvolu za rad za odgovarajući studijski program.

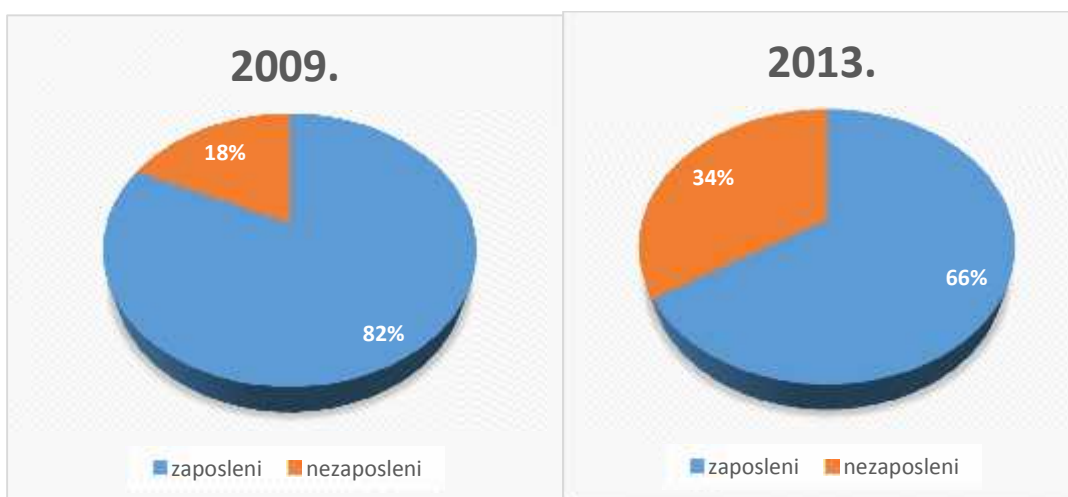
Akreditacijom od 2017. godine, struktura studijskih programa na Univerzitetu Crne Gore je sljedeća:

	Akadske	Primijenjene	Interdisciplinarne	UKUPNO
Osnovne studije	54 studijska programa	8 studijskih programa	-	62
Master studije	60 studijskih programa	6 studijskih programa	7 studijskih programa	73
Doktorske studije	24 studijska programa	-	1 studijski program	25

U okviru projekta HERIC, a na osnovu pripremljene Studije izvodljivosti za uspostavljanje sistema praćenja karijere visokoškolaca (Tracer Study) sprovedeno je anketiranje studenata sa ustanova visokog obrazovanja u Crnoj Gori koji su diplomu o završenim studijama stekli 2009. i 2013. godine, kako bi se dobila povratna informacija o uspješnosti diplomiranih studenata, njihovim karijerama, zadovoljstvu studijama i drugim oblastima od značaja za rad ustanova i kreiranje obrazovnih politika. Sprovedena istraživanja ukazuju da većina studenata koji upisuju fakultet je prethodno završila gimnaziju i da studenti i njihovi roditelji imaju veći nivo obrazovanja i nastavljaju obrazovanje nakon srednje škole. Istraživanje je pokazalo da 3 od 4 studenata završi studije u roku predviđenom pravilima studija, dok je preko 85% zadovoljno studijama. Kad je riječ o drugom ciklusu studija, dvije trećine studenata upisuje specijalističke, magistarske ili doktorske studije. Studenti su umjereno zadovoljni organizacijom nastave u okviru studijskog programa koji su završili (prosječne ocjene od 2,9 - 3,9, na skali od 1 do 5), dok je ocjena zadovoljstva studijskim programom na skali od 1 do 10 ocijenjena sa 6,8 (2009) i 6,6 (2013). Rezultati istraživanja su pokazali da je od ukupnog broja anketiranih studenata koji su diplomirali 2009. godine, 82% trenutno zaposleno, odnosno 66% onih koji su diplomirali 2013. godine <https://www.heric.me/sadrzaj/analiticki-izvjestaj-podataka-prikupljenih-kroz-studiju-pracenja-diplomiranih-studenata>

Procenat zaposlenosti anketiranih studenata

U okviru istog projekta, u cilju unapređenja akademskog integriteta pripremljena je Studija izvodljivosti za uvođenje adekvatnog sistema za prevenciju plagijarizma u Crnoj Gori, s definisanim aktivnostima za implementaciju predloženog modela i preporukom za donošenje posebnog zakona u oblasti akademskog integriteta. U junu 2017. godine, sa kompanijom „Turnitin LLC“ iz Sjedinjenih Američkih Država, potpisan je ugovor o kupovini softvera za detekciju plagijarizma (iThenticate), koji mogu omogućiti pristup našim ustanovama visokog obrazovanja najpoznatijim svjetskim bazama podataka otvorenog i zatvorenog tipa, u cilju sveobuhvatne provjere radova. Prema iskazanim individualnim potrebama svih ustanova visokog obrazovanja, odnosno potpisanim ugovorima, omogućeno je, za dvogodišnji period, pregled do 5.600 radova. Softver je u potpunosti operativan.

U cilju unapređenja kvaliteta visokog obrazovanja, stvaranja uslova za daljnje jačanje fundamentalnih vrijednosti visokog obrazovanja i sveukupnog promovisanja akademskog integriteta, a u skladu sa navedenim preporukama, donijet je Zakon o akademskom integritetu. Crna Gora je prva zemlja koja je posebnim zakonom uredila ovakvu važnu oblast. U skladu sa Zakonom o akademskom integritetu Vlada Crne Gore imenovala je Etički komitet koji će obavljati poslove na ovom području, unapređenju, zaštiti i promociji akademskog integriteta i prevenciji svih oblika kršenja akademskog integriteta. Univerzitet Crne Gore je dosadašnji Sudasti zamijenio Etički odborom septembra 2019. godine.

Usklađivanje obrazovanja s potrebama tržišta rada

Izuzetno važna novina, koja je uvedena u 2017. godini, u cilju boljeg odgovora potrebama tržišta rada i stvaranju kvalitetnog kadra je zastupljenost praktične nastave u obimu 25% kao obaveznog dijela studijskog programa, što omogućava studentima da steknu neophodna praktična znanja i vještine tokom studiranja, što je često identifikovano kao nedostatak kod crnogorskih studenata. Namjera je bila da se kroz modernizaciju programa uini boljim odnos između teorijske i praktične nastave.

Implementacija praktične nastave i dalje je izazov za ustanove visokog obrazovanja, posebno imajući u vidu veliki broj studenata na pojedinim programima i kapacitete crnogorskih poslodavaca. U narednom periodu neophodna je bolja povezanost s privredom kako bi se studentima omogućilo da, u zavisnosti od tipa programa, praktičnu nastavu imaju kod određenog poslodavca ili u laboratoriji.

Kao odgovor na nedostatak praktičnih znanja od 2013. godine realizuje se Program stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem. Program je dobar indikator o potrebama tržišta rada i input visokoobrazovnim ustanovama i svim relevantnim akterima u

obrazovanju u kreiranju studijskih programa i upisne politike. Prema analizama koje Ministarstvo sprovodi u saradnji sa Poreskom upravom, svake godine oko 50% korisnika Programa nastavi radni angažman kod istog ili drugog poslodavca, od čega oko 60% u privatnom sektoru, a preostali dio u javnom sektoru.

Kako je navedeno, u 2019. godine je sprovedeno i „follow-up“ istraživanje o percepciji poslodavaca o visokom obrazovanju u Crnoj Gori, sa preko 600 poslodavaca, koje je pokazalo da u odnosu na 2013. godinu postoje osjetne i pozitivne promjene. Većina poslodavaca smatra da su visokoškolci dovoljno osposobljeni za posao za koji su se školovali i da su spremni odmah da odgovore na zahtjeve posla. Međutim, takođe su mišljenja da postoji određeni nesklad između određenih zanimanja i potreba tržišta rada za istima. Izazovi sa kojima se susreću u prilikom popunjavanja slobodnih radnih mjesta najviše se odnose na nemogućnost da ponude dovoljno slobodnih radnih mjesta koja zahtijevaju fakultetsku diplomu - što prevashodno zavisi od rasta i prirode poslovanja njihove firme.

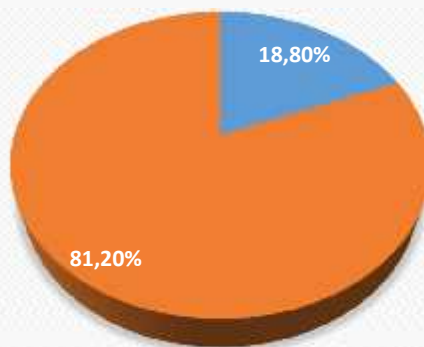
S druge strane, posebno je naglašen značaj prakse, odnosno praktične nastave kao obaveznog dijela studijskih programa, kako za profesionalni razvoj tako i za lakše pronalaženje zaposlenja, budući da je iskustvo jedan od ključnih kriterijuma u procesu selekcije kandidata za radno mjesto. Takođe, prepoznata je važnost rada na razvoju tzv. mekih vještina (savjesnost, odgovornost, otvorenost za učenje, komunikativnost, timski rad), iako je primjetan napredak u odnosu na inicijalno istraživanje, i u pogledu posjedovanja mekih vještina pojedinaca, ali i u pogledu obuka koje zaposleni prolaze u cilju daljeg razvoja istih.

Prema podacima MONSTAT-a i EUROSTAT-a procenat nezaposlenih visokoškolaca u odnosu na broj stanovništva u 2018. godini je 8%.

Nezaposlenih svršenih visokoškolaca od ukupnog broja nezaposlenih u Crnoj Gori u 2018. godini je 18,80%.

**% nezaposelnih svrsenih studenata u odnosu na
ukupan broj nezaposlenih u CG u 2018. godini**

Od posebnog uticaja na tržište rada i broj visokoškolaca prisutnih na tržištu jeste i postupak priznavanja inostranih obrazovnih isprava, odnosno veliki broj diploma iz inostranstva, posebno iz regiona.

Vlada Crne Gore, u julu mjesecu tekuće godine, usvojila je Informaciju o stanju u oblasti priznavanja s prijedlogom novog modela za priznavanje inostranih obrazovnih isprava. Ministarstvo prosvjete je radi unapređenja postupka priznavanja i utvrđivanja jasnih kriterijuma za priznavanje, kako bi se zaštitilo crnogorsko tržište rada, angažovalo eksperta kroz HERIC projekat čiji je zadatak bio da, između ostalog, analizira uporednu praksu u oblasti priznavanja i da preporuke za unapređenje stanja u ovoj oblasti vode i računa o specifičnosti crnogorskog sistema.

Profesor Mišo Dokmanović je pripremio analizu pod nazivom Mogućnosti za unapređenje kvaliteta postupka priznavanja inostranih diploma u Crnoj Gori. Ključne preporuke, iz navedenog dokumenta, za unapređenje kvaliteta postupka priznavanja inostranih diploma u Crnoj Gori, odnose se na: ishode učenja, strukturu obrazovnog, odnosno studijskog programa, uključivost praktične nastave i period obavljenе prakse kod poslodavca, prethodno obrazovanje, status ustanove na međunarodnim rang listama i, kao i do sada, status ustanove i isprave u zemlji izdavanja uključujući i vjerodostojnost.

U toku je izrada Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o priznavanju inostranih obrazovnih isprava i izjednačavanju kvalifikacija.

Na Samitu Zapadnog Balkana u Poznanju u Poljskoj, održanom 5. jula 2019. godine, usvojena je Deklaracija o priznavanju kvalifikacija visokog obrazovanja na Zapadnom Balkanu, s ciljem unapređenja mobilnosti između zemalja Zapadnog Balkana, kojom je, između ostalog, predviđeno automatsko priznavanje isprava s javnih ustanova u svrhu zapošljavanja.

Unapređenje naučnoistraživačkog rada i povećanje nivoa učešća u EU projektima

U cilju unapređenja naučnoistraživačkog rada i unapređenja kvaliteta ljudskih resursa, Ministarstvo prosvjete i Ministarstvo nauke realizovali su konkurs za dodjelu nacionalnih stipendija za izvrsnost, za magistarske, doktorske i postdoktorske studije studentima koji studiraju na renomiranim ustanovama u inostranstvu, iz sredstava HERIC projekta. Nakon sprovedenog postupka evaluacije pristiglih prijava od strane komisije koju su činili međunarodni eksperti, izabrani nakon sprovedene procedure javnog poziva, nacionalnu stipendiju za izvrsnost za magistarske studije dobilo je 49 kandidata, u ukupnom neto iznosu

364.400 eura, dok je nacionalnu stipendiju za izvrsnost za doktorske studije dobilo 7 kandidata, u ukupnom neto iznosu 64.152 eura i 10 kandidata za postdoktorske studije, u ukupnom neto iznosu 130.809 eura.

Nacionalna stipendija za izvrsnost	Broj stipendija	Neto iznos u eurima
Magistarske studije	49	364.400
Doktorske studije	7	64.152
Postdoktorske studije	10	130.809
UKUPNO	66	559.361

Bitan preduslov za bavljenje nau noistraživa kim radom je obezbje enje i kontinuirano poboljšanje neophodnih infrastrukturnih uslova poput laboratorija i biblioteka, profesionalni razvoj nastavnog kadra i unapre enje nau noistraživa ke komponente obrazovnog procesa. S tim u vezi u okviru HERIC projekta, Ministarstvo prosvjete je objavilo poziv za dostavljanje prijedloga projekata za institucionalne grantove. Za ove namjene opredijeljena su sredstva u iznosu 300.000 eura. Predvi eno trajanje odobrenih projekata bilo je do 12 (dvanaest) mjeseci. Na Konkurs je pristiglo ukupno 10 projekata. U skladu sa definisanim uslovima Poziva, a nakon sprovedene evaluacije pristiglih projekata od strane me unarodnih eksperata izabranih nakon sprovedene procedure javnog poziva i predstavnika Ministarstva prosvjete, 7 projekata je preporu eno za dodjelu granta (3 sa Univerziteta Crne Gore, 2 sa Univerziteta Donja Gorica, 1 sa Univerziteta Mediteran i 1 sa Fakulteta za crnogorski jezik i književnost).

Ministarstvo nauke je kroz isti projekat dodijelilo zna ajan broj grantova za unapre enje nau noistraživa ke djelatnosti na crnogorskim ustanovama.

U cilju daljeg razvoja nauke i kapaciteta u ovoj oblasti neophodno je, osim ja anja infrastrukture, pove ati u eš e u me unarodnim programima i poboljšati pristup EU fondovima. Jedan od najzna ajnijih programa je HORIZON 2020, u kojem Crne Gora ostvaruje sve bolje rezultate. Dalje, EUREKA program omogu ava finansiranje tržišno orijentisanih projekata istraživanja i razvoja s ciljem ja anja evropske konkurentnosti kroz podršku preduzetništvu, istraživa kim centrima i univerzitetima. U okviru EUREKA programa u 2019. godini završena je implementacija jednog projekta u oblasti hrane (PROBEV - Fakultet za prehrambenu tehnologiju, bezbjednost hrane i ekologiju). Trenutno se implementiraju tri projekta u oblasti zdravlja, novih materijala, proizvoda i usluga, kao i prirodnih materijala (FASTER – nosilac: Elektrotehni ki fakultet, UCG; PROCHA-SMA – nosilac: Pomorski fakultet Kotor, UCG; SCIMPLANT – nosilac: Prirodno-matemati ki fakultet, UCG). Partneri na projektima su iz Srbije, Slovenije i Rumunije. Projekti se realizuju u periodu od dvije, odnosno tri godine s iznosom sufinansiranja Ministarstva nauke od 15.000 eura godišnje.

Ministarstvo nauke je u okviru Konkursa za sufinansiranje nau noistraživa ke i inovativne djelatnosti za 2019. godinu pove alo budžet u odnosu na prethodnu godinu i izdvojilo sredstva u iznosu 90.000 eura za u eš e u ovom programu. U toku 2019. godine u okviru Konkursa podnijeto je 5 projektnih prijava u oblastima medicine, ICT-a, vješta ke inteligencije, novih materijala, koji su pozitivno ocijenjeni od strane eksternih, me unarodnih evaluatora. Svih 5 projekata, ija je implementacija planirana za period od tri godine, prihva eni su za sufinansiranje od strane Ministarstva. U namjeri da se dodatno podstaknu mala i srednja preduze a na saradnju s Akademijom i me unarodnim partnerima u pokretanju istraživa ko-razvojnih i inovativnih aktivnosti, kao i na ulaganje u istraživanje i razvoj u cilju ja anja njihovog inovativnog kapaciteta, Ministarstvo e uve ati budžet za podršku EUREKA projektima 2020. godine.

Vlada Crne Gore i Univerzitet Crne Gore osnovali su Naučno-tehnološki park, NTP CG d.o.o. Osnivanjem pravnog lica stvoreni su uslovi da se pokrenu aktivnosti koje za cilj imaju uspostavljanje modela podrške, sistema rada i organizacije na osnovu kojih će NTP CG omogućiti integraciju inovativnih, naučnih, preduzetničkih i privrednih kapaciteta u Crnoj Gori.

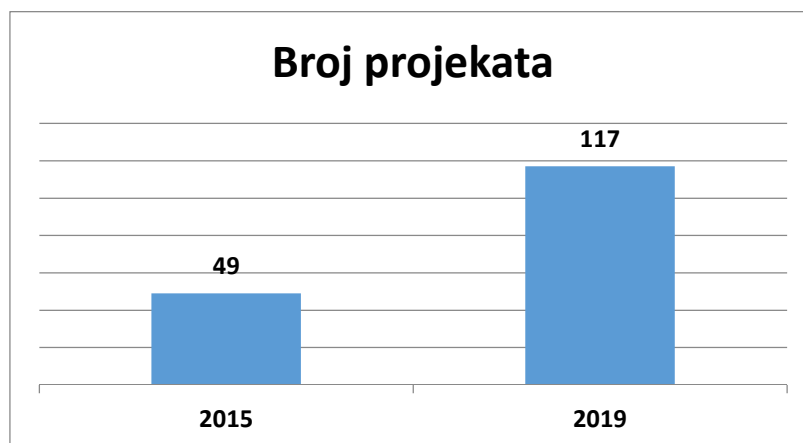
Od posebnog značaja za jačanje ljudskih kapaciteta su i stipendije za studente doktorskih studija.

Internacionalizacija visokog obrazovanja

Jedan od ciljeva Strategije je unapređenje internacionalizacije i povećanje mobilnosti crnogorskih studenata i akademskog osoblja, kroz učestvovanje u međunarodnim i bilateralnim programima. Nacionalna Erasmus+ kancelarija formirana je 2015. godine na preporuku Evropske komisije, i uz saglasnost Ministarstva prosvjete i Delegacije EU u Crnoj Gori.

U okviru akcije Izgradnja kapaciteta u oblasti visokog obrazovanja (CBHE) od pokretanja Erasmus+ programa 2015. godine do sada odobreno je 27 projekata od kojih su univerziteti iz Crne Gore koordinatori u 6 projekata dok su u preostalim 21 uključeni kao partneri. Evidentno je povećanje broja projekata a time i saradnje sa univerzitetima iz EU. U prvom pozivu (2015. godine) odobrena su 4 projekata dok je u posljednjem pozivu (za 2019. godinu) odobreno 9 projekata. Ukupan budžet ovih projekata je 22.3 miliona eura. Lista projekata je u prilogu.

U okviru akcije Meunarodna kreditna mobilnost (ICM) odobreno je 356 bilateralnih projekata mobilnosti za ustanove visokog obrazovanja iz Crne Gore u okviru kojih je ostvarena saradnja sa oko 200 univerziteta iz Evrope. Broj projekata je u konstantnom porastu, a kao ilustraciju navodim povećanje prvog konkursa za 2015. godinu, kada je odobreno 49 projekata i posljednjeg konkursa za 2019. godinu kada je odobreno čak 117 projekata mobilnosti. U okviru ovih projekata planirano je oko 3200 odlaznih i dolaznih mobilnosti studenata, nastavnog i administrativnog osoblja. Ukupan budžet ovih projekata je 9.8 miliona eura. U izvještajnom periodu, kroz ERAMSUS+ program, u okviru akcije Meunarodna kreditna mobilnost (ICM) odobreno je 356 bilateralnih projekata mobilnosti za ustanove visokog obrazovanja iz Crne Gore u okviru kojih je ostvarena saradnja sa oko 200 univerziteta iz Evrope. Broj projekata je u konstantnom porastu, tako je na prvom konkursu za 2015. godinu odobreno 49 projekata, a na konkursu za 2019. godinu čak 117 projekata mobilnosti. U okviru ovih projekata planirano je oko 3.200 odlaznih i dolaznih mobilnosti studenata, nastavnog i administrativnog osoblja. Ukupan budžet ovih projekata je 9.8 miliona eura.

U Erasmus Mundus zajedničkim master programima (EMJMDs) ustanove visokog obrazovanja iz Crne Gore u estvuju u dva projekta razvoja zajedničkih master programa. U oba projekta je uključen Fakultet političkih nauka Univerziteta Crne Gore. Prvi je projekat razvoja programa studija za Jugoistočnu Evropu, kojim koordinira Univerzitet u Glazgovu. Drugi projekat je program studija za Centralnu i Istočnu Evropu, Rusiju i Evroaziju (CEERES). Programom takođe koordinira Univerzitet u Glazgovu. Studenti iz Crne Gore su do sada dobili 62 stipendije za različite zajedničke master programe.

U izvještajnom periodu, na osnovu Sporazuma sa stranim vladama realizovano je 176 stipendija sa NR Kinom, Italijom, Maarskom, Japanom, Ruskom Federacijom, Francuskom, Britanskom Federacijom za stipendiranje.

U okviru Centralnoevropskog programa razmjene (CEEPUS) odobreno je studijske 2015/2016. godine 78 stipendija za studijske boravke za studente i nastavno osoblje, dok je za studijsku 2018/2019. odobreno 90 stipendija.

Ministarstvo prosvjete kroz godišnje konkurse sufinansira magistarske i doktorske studije crnogorskim studentima, i obezbjeđuje sufinansiranje putnih troškova za korisnike stipendija stranih vlada i programa mobilnosti.

Za dalju internacionalizaciju od posebnog značaja je položaj naših ustanova na međunarodnim rang listama. Uspješno pozicioniranje Univerziteta Crne Gore na listi svjetskih univerziteta rezultat je posve enog rada profesora i saradnika, kvaliteta njihovih naučnih istraživanja, kao i kontinuirane podrške koju uprava Univerziteta pruža sa ciljem podsticanja najboljih naučnih rezultata i međunarodne afirmacije Univerziteta. Times Higher Education (THE) je svrstao Univerzitet Crne Gore u kategoriju 1001+ najboljih svjetskih univerziteta za 2020. godinu. Univerzitet Crne Gore se prvi put našao među najboljim svjetskim univerzitetima prema Times Higher Education (THE) rangiranju za 2020. godinu. Univerzitet Crne Gore je svrstan u kategoriju 1001+ u koju se nalaze univerziteti rangirani između 1001. i 1396. pozicije. Times Higher Education rangiranje predstavlja jedno od najznačajnijih rangiranja univerziteta u svijetu, a za osnov rangiranja uzima 13 indikatora koji daju sveobuhvatnu i izbalansiranu sliku pozicioniranja univerziteta na polju pet univerzitetskih misija: nastava, istraživanje, međunarodna prepoznatljivost, citiranost i prihodi od privrede. Univerzitet Crne Gore je postigao najbolje rezultate u kategorijama međunarodna prepoznatljivost (gdje se nalazi u prvoj polovini svih rangiranih univerziteta) i citiranost. https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2020/world-ranking#!/page/0/length/25/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats

Times Higher Education (THE) je svrstao Univerzitet Crne Gore u kategoriju 601-800 najboljih svjetskih univerziteta za 2020. godinu u oblasti tehničko-tehnoloških nauka (Engineering & Technology). Times Higher Education je sproveo rangiranje i u oblasti tehničko-tehnoloških nauka (Engineering & Technology) za 2020. godinu. Univerzitet Crne Gore je u ovoj kategoriji postigao veliki uspjeh ušavši u kategoriju 601-800, u kojoj se nalaze univerziteti rangirani od 601. do 800. pozicije. https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2020/subject-ranking/engineering-and-IT#!/page/0/length/25/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats

Webometrics je svrstao Univerzitet Crne Gore na 1694. mjesto u kategoriji najvećeg broja citata njegovih naučnika. Prema rangiranju svjetskih univerziteta od strane Webometrics-a, Univerzitet Crne Gore bilježi značajan napredak. Naime, Webometrics je u posljednjem rangiranju univerziteta u kategoriji najvećeg broja citata na osnovu Google Scholar profila "Transparent Ranking: Top Universities by Citations in Top Google Scholar

profiles” svrstao Univerzitet Crne Gore na visoko 1694. mjesto.<http://webometrics.info/en/transparent>.

Webometrics je po osnovu vidljivosti na web-u svrstao Univerzitet Crne Gore na 2135. mjesto. Što se tiče sveobuhvatnog rangiranja univerziteta, što uključuje vidljivost web sajta (55%) i citiranost i broj naučnih radova (45%), Univerzitet Crne Gore je u julu 2019. godine rangiran na 2135. mjestu, što predstavlja najbolje ostvarenu poziciju do sada (u odnosu na prethodno julsko rangiranje iz 2018. godine popravio se za 1212 mjesta). <http://www.webometrics.info/en/detalles/ucg.ac.me>.

Cjeloživotno obrazovanje

Kao jedan od bitnih elemenata za bolji dogovor potrebama tržišta rada i smanjenje nezaposlenosti je i cjeloživotno obrazovanje. Za dobre rezultate u ovoj oblasti neophodna je sinergija svih aktera, između ostalog Zavoda za zapošljavanje, provajdera za obrazovanje odraslih, karijernih centara, kao i drugih obrazovnih ustanova.

Od posebnog značaja za cjeloživotno obrazovanje su nove kvalifikacije koje razvijaju i realizuju provajderi obrazovanja odraslih, kojih trenutno ima 106, kao i programi o prekvalifikacijama i obukama koji se realizuju preko Zavoda za zapošljavanje.

Ustanove visokog obrazovanja imaju mogućnost da realizuju stručne kvalifikacije od I do VIII nivoa okvira kvalifikacija, kao provajderi obrazovanja odraslih. U ovom trenutku sljedeće ustanove i njihovi fakulteti realizuju programe za obrazovanje odraslih, i to:

Univerzitet Crne Gore

Mašinski fakultet

- Program obrazovanja za osposobljavanje kontrolora za tehnički pregled vozila

Filološki fakultet, Nikšić

- Program obrazovanja za učenje engleskog jezika;
- Program obrazovanja za učenje poslovnog engleskog jezika;
- Program obrazovanja za učenje pravnog engleskog jezika;
- Program obrazovanja za učenje ruskog jezika;
- Program obrazovanja za učenje njemačkog jezika;
- Program obrazovanja za učenje francuskog jezika;
- Program obrazovanja za učenje italijanskog jezika.

Univerzitet Donja Gorica – Centar za strane jezike:

- Program obrazovanja za učenje engleskog jezika;
- Program obrazovanja za učenje njemačkog jezika;
- Program obrazovanja crnogorski jezik - za crnogorsku dijasporu;
- Program obrazovanja za sticanje stručne kvalifikacije nadzornik/nadzornica u zaštiti prirode;
- Program obrazovanja za sticanje stručne kvalifikacije turistički/turistički vodič/vodičkinja.

Univerzitet „MEDITERAN“:

- Program obrazovanja za sticanje stručne kvalifikacije recepcioner/recepcionerka;
- Program obrazovanja za sticanje stručne kvalifikacije agencijski službenik/agencijska službenica;
- Program obrazovanja za sticanje znanja i vještina iz someljerstva;
- Program obrazovanja za sticanje preduzetničkih znanja i vještina;
- Program obrazovanja za učenje engleskog jezika;
- Program obrazovanja za učenje italijanskog jezika;
- Program obrazovanja za sticanje stručne kvalifikacije turistički vodič/vodičinja.

Fakultet za crnogorski jezik i književnost, Cetinje

- Program obrazovanja za učenje crnogorskog jezika za strance

Fakultet za biznis i turizam, Budva

- Program obrazovanja za osposobljavanje za zanimanje Turistički vodič /Turistički vodičinja.

U okviru manifestacije Dani obrazovanja i učenja odraslih koju organizuje Centar za stručno obrazovanje promoviraju se koncept cjeloživotnog učenja i organizatori obrazovanja odraslih.

Posebnu ulogu u implementaciji i promociji cjeloživotnog obrazovanja treba da imaju karijerni centri i savjetovališta na svim nivoima obrazovanja.

Karijerni centar Univerziteta Crne Gore je uspostavio saradnju s nizom organizacija, od Zavoda za zapošljavanje, Privredne komore, Unije poslodavaca do Biroa za ekonomsku saradnju, podršku i biznis zajednicu Podgorice. U saradnji sa Zavodom za zapošljavanje Karijerni centar UCG organizovao je niz radionica na teme vještina predstavljanja poslodavcu i intervjua za posao, a u saradnji sa Biroom za ekonomsku saradnju, podršku i biznis zajednicu Podgorice organizovana je edukativna radionica pod nazivom „Start up u XXI vijeku“, tokom koje su studenti učili o prednostima preduzetništva, o tome kako da razviju preduzetnički duh i preispitaju potencijale za pokretanje biznisa. Takođe, tokom manifestacije Dana karijere Karijerni centar Univerziteta Crne Gore održao je radionicu „Koraci ličnog razvoja“ koja je imala za cilj da studenti bolje upoznaju sebe kako bi na osnovu toga planirali i donosili odluke o svojim budućim planovima. Radionica je realizovana u saradnji sa Zavodom za zapošljavanje Crne Gore.

Univerzitetski centar za razvoj karijere je mjesto na kojem će studenti Univerziteta pronaći sve informacije o mogućnostima zapošljavanja, nastavka školovanja i raznih vidova profesionalnog usavršavanja.

Izazov ostaje metodologija i propisi kojima će se bliže urediti priznavanje informisanog i neformalnog obrazovanja, kao i unapređenje karijernih centara na svim nivoima.

Uspostavljanje održivog modela finansiranja

U maju mjesecu 2019. godine, potpisan je Ugovor o finansiranju između Vlade Crne Gore i Univerziteta Crne Gore, na period od tri godine. U skladu sa Zakonom o visokom obrazovanju javna ustanova stiče sredstva iz Budžeta Crne Gore na osnovu normativa i standarda za finansiranje javnih ustanova, uzimajući u obzir broj studenata utvrđen licencom, cijenu koštanja studenta za određeni studijski program i ocjenu kvaliteta rada ustanove iz

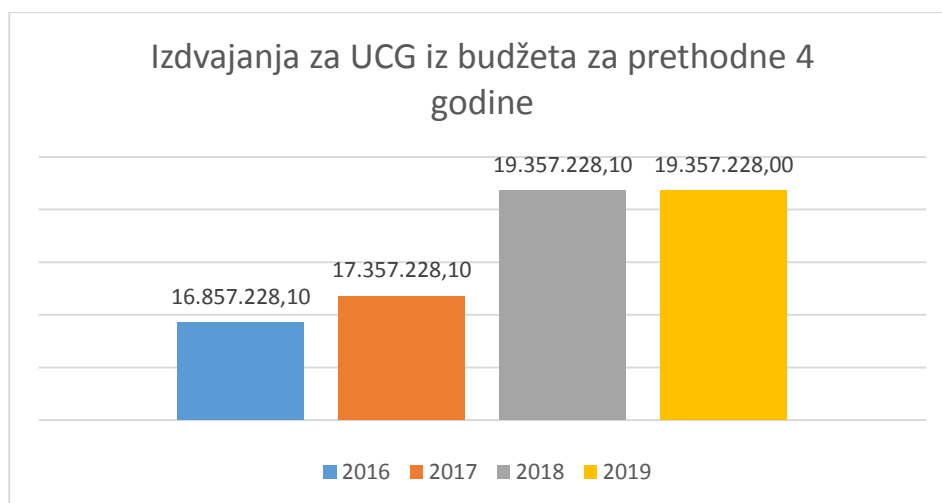
izvještaja o eksternoj evaluaciji. Novi, tzv. ugovorni model finansiranja, je prvi put dati jasan uvid u kombinaciju ulaznih i izlaznih parametara, kao i performansi univerziteta, a sve u cilju unapređenja kvaliteta rada na Univerzitetu. Tako je, navedeni model finansiranja Univerziteta Crne Gore treba da omogući i unapređenje svih komponenti na Univerzitetu, uključujući i posebno one koje se odnose na kvalitet, odnos broja studenata i broja profesora, i da obezbijedi metodologiju utvrđivanja cijene koštanja studenta. Ugovor se odnosi na tri studijske godine, odnosno 2019/2020, 2020/2021. i 2021/2022, koje su obuhvaćene fiskalnim godinama od 2019. do 2022. godine i ima četiri aneksa s indikatorima uspješnosti:

- Aneks 1 – Kvalitet rada ustanove i upisna politika;
- Aneks 2 – Obezbeđenje kvaliteta;
- Aneks 3 – Informisanje javnosti o radu ustanove;
- Aneks 4 – Unapređenje kvaliteta postojećih studijskih programa, utvrđivanje potrebe nastavka studijskih programa, odnosno ukidanja pojedinih neodrživih studijskih programa.

Javne ustanove se finansiraju iz budžeta Crne Gore, kao i iz vlastitih sredstava (školarina i drugih naknada koje plaćaju studenti, intelektualnih i drugih usluga, donacija, poklona i zavještanja, projekata itd.), dok se privatne ustanove finansiraju iz sopstvenih sredstava.

Privatne ustanove se takođe mogu finansirati iz budžeta, ali pod uslovom da sprovode studijske programe od javnog interesa, koji se pritom ne realizuju na javnoj ustanovi u Crnoj Gori.

Izdvojena sredstva iz budžeta Crne Gore za Univerzitet Crne Gore u posljednje četiri godine su predstavljena na slici ispod, i pokazuju porast ulaganja u visoko obrazovanje, odnosno Univerzitet Crne Gore posebno. Za 2020. godinu planirano je izdvajanje veće od 20.6 miliona.

Kroz promjenu modela za finansiranje, kao ključne poluge za bolji kvalitet i rad ustanove, cilj je da se unaprijedi položaj Univerziteta Crne Gore na međunarodnoj sceni i pruži kvalitetnije obrazovanje studentima, dok se kroz ukupne reforme u ovoj oblasti i dodatne fondove unapređuje cjelokupna slika o sistemu visokog obrazovanja kao i standard crnogorskih studenata.

III. Tabela o realizaciji aktivnosti Akcionog plana za sprovođenje Strategije razvoja visokog obrazovanja 2016-2020.

CILJ 1: Unaprjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja i stvaranje konkurentnog kadra					
Mjere	Aktivnosti	Nosioci aktivnosti	Rok	Utrošena sredstva (EUR)	Obrazloženje
<ul style="list-style-type: none"> • Reforma modela studiranja 	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza stanja i definisanje pravaca za reorganizaciju modela studiranja • Formiranje međuresorske radne grupe koja će raditi na analizi propisa iz oblasti obrazovanja i zapošljavanja • Izrada novih zakonskih i podzakonskih akata iz oblasti obrazovanja 	<p>Ustanove visokog obrazovanja, ministarstva, PKCG, Organizacije studenata</p>	2016.	<p>Budžet UCG</p> <p>HERIC</p> <p>231.595,04</p>	<p>Realizovano</p> <p>2013/2014. godine, sprovedena je eksterna evaluacija ustanova visokog obrazovanja od strane tima nezavisnih međunarodnih eksperata, koje je angažovala Evropska asocijacija univerziteta (EUA), u okviru Programa za institucionalnu evaluaciju (IEP).</p> <p>U julu 2017. godine donijet je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o visokom obrazovanju. Zakonom je uveden novi model studiranja 3+2+3, umjesto modela 3+1+1+3. Studije se realizuju kao osnovne, master i doktorske studije.</p> <p>Besplatne studije za studente osnovnih studija od studijske 2017/18. godine na javnim ustanovama visokog obrazovanja, dok će besplatne magistarske studije biti od studijske 2020/2021. godine.</p> <p>UCG je akreditovao programe po novom modelu studija 2017. godine,</p>

					dok su private ustanove u obavezi to da urade do 2020/2021. godine.
<ul style="list-style-type: none"> Razvoj i optimizacija studijskih programa 	<ul style="list-style-type: none"> Definisanje smjernica i standarda za potrebe optimizacije studijskih programa Analiza prostornih kapaciteta i adekvatnosti opreme za izvođenje nastave i istraživanja koja obezbjeđuje savremene uslove studiranja i sprovođenje istraživanja Analiza kadrovske strukture 	Ustanove visokog obrazovanja	Kraj 2016.	Budžet UCG	<p>Realizovano</p> <p>U 2016. godini urađen dokument Reformisana struktura studija Univerziteta Crne Gore, na osnovu kojeg je smanjen, odnosno optimizovan broj studijskih programa.</p> <p>Tokom 2017. godine određeni broj studijskih programa je ukinut, a u skladu sa preporukama iz izvještaja o evaluaciji i kapacitetima ustanove.</p> <p>U skladu sa Rješenjem o utvrđivanju broja studenata za upis u prvu godinu studija na Univerzitetu Crne Gore i izmjenama i dopunama Rješenja propisan je maksimalan broj studenata koji se može upisati na studijski program, u skladu sa prostornim i kadrovskim kapacitetima ustanove.</p> <p>Za privatne ustanove licencom je takođe propisan maksimalan broj studenata za upis, u skladu sa kapacitetima.</p>

				HERIC 231.595,04	<p>Follow up eksterna evaluacija ustanova visokog obrazovanja u Crnoj Gori sprovedena je 2018. godine i rezultirala je jednim integrisanim izvještajem i 9 pojedina nih izvještaja sa preporukama.</p> <p>2019. godine usvojena je prva sveobuhvatna Strategija razvoja Univerziteta Crne Gore, kojom se definišu prioritetni pravci razvoja Univerziteta za period 2019-2024. godine. Strateški pravci razvoja definisani su u skladu sa dominantnom orijentacijom na pet prioriternih oblasti: nastavni proces, nauka i istraživanje, meunarodna saradnja, Univerzitet i okruženje, i organizacija i resursi.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Jačanje sistema za obezbjeđenje kvaliteta 	<ul style="list-style-type: none"> • Formiranje centara za obezbjeđenje i unaprijeđenje kvaliteta na svim ustanovama visokog obrazovanja • Uspostavljanje odnosa broja studenata i broja profesora sa meunarodnim standardima u skladu sa najboljom praksom 	Ustanove visokog obrazovanja, MP	Kontinuirano 2017.	Budžeti ustanova	<p>Realizovano</p> <p>Centar za unaprijeđenje kvaliteta osnovan je na Univerzitetu Crne Gore 2008. godine, a na svakoj organizacionoj jedinici formirane su Komisije za obezbjeđenje i unaprijeđenje kvaliteta od 2015. godine.</p> <p>Na privatnim ustanovama postoje centri ili kancelarije za obezbjeđenje kvaliteta.</p> <p>Rješenjem Ministarstva prosvjete o licencama utvrđuje se maksimalan broj studenata.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Primjena savremenih IT tehnologija u realizaciji nastavnog procesa (E-learning) 			<p>HERIC 44.232,96</p>	<p>Na UCG je formirana baza nau nih radova zaposlenih na Univerzitetu (radovi su kategorisani kao SCI/SCIE/SSCI/AHCI i Scopus, dakle dvije kategorije).</p> <p>Uspostavljen je digitalni repozitorijum PHAIDRA (Permanent Hosting, Archiving and Indexing of Digital Resources and Assets), sistem za dugoro no pohranjivanje, indeksiranje i koriš enje digitalnih objekata na Univerzitetu Crne Gore.</p> <p>Tokom 2018. godine nastavljen proces digitalizacije Univerziteta Crne Gore. Nabavljeni su novi serveri u CIS-u. Uvedena je besplatna internet Eduroam akademska mreža na svim organizacionim jedinicama. Podignuta je brzina mreže izme u organizacionih jedinica i Centra informacionog sistema na 1Gb/s. Uspostavljen je DMS (document management system) u Rektoratu i na svim organizacionim jedinicama. Omogu en je email nalog za sve studente, dok je za zaposlene UCG podignut prostor za skladištenje podatka na 1GB.</p> <p>Radi se na razvoju e-Index-a i e-Službe, kao i podizanju novog Sistema za e-learning.</p> <p>Kroz HERIC projekat 2017. godine ura ena je prvi put Tracer studija (Studija pra enja) i sprovedeno</p>
--	---	--	--	----------------------------	---

					anketiranje studenta koji su diplomu o završenim studijama stekli 2009. i 2013. godine na ustanovama visokog obrazovanja u Crnoj Gori.
<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj interdisciplinarnih studija 	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza potreba za interdisciplinarnim studijama • Kreiranje interdisciplinarnih studija 	Ustanove visokog obrazovanja	2017.	Budžeti ustanova	Realizovano Univerzitet Crne Gore je usvojio dokument Analiza stanja i strateška opredeljenja za reorganizaciju i integraciju Univerziteta Crne Gore u skladu s preporukama EUA.
			2018. kontinuirano	Budžeti ustanova	Na Univerzitetu Crne Gore kreirane su interdisciplinarne studije: Master studije: na 7 studijskih programa Doktorske studije na: 1 studijski program

CILJ 2: Usklađivanje obrazovanja s potrebama tržišta rada					
Mjere	Aktivnosti	Nosioci aktivnosti	Rok	Utrošena sredstava (EUR)	Obrazloženje
<ul style="list-style-type: none"> Definisanje ishoda u enja 	<ul style="list-style-type: none"> Analiza tržišta rada Uključivanje poslodavaca u kreiranje kurikuluma Veća zastupljenost preduzetničkog u enja kao dijela kurikuluma 	Ustanove visokog obrazovanja, ministarstva, PKCG, organizacije studenata, poslodavci	2017.	HERIC 26.662,35	Realizovano Sve ustanove su definisale ishode u enja po programima. https://www.ucg.ac.me/skladiste/blog_10/objava_1726/fajlovi/UCG%20informatork%202018_19.pd U 2019. godine je sprovedeno „follow-up“ istraživanje o percepciji poslodavaca o visokom obrazovanju u Crnoj Gori.
			Kontinuirano		Praktična nastava je obavezna je za sve ustanove visokog obrazovanja u Crnoj Gori, u skladu sa Zakonom, i iznosi 25% u odnosu na ukupnu opterećenost studenta po predmetima, odnosno po godini. Na Univerzitetu Crne Gore promocija preduzetničkog u enja je obezbijeđena,

					izme u ostalog, kroz ERASMUS projekte. Privatne ustanove tako e rade na uklju ivanju i promociji preduzetni kog u enja.
<ul style="list-style-type: none"> Implementacija prakti ne nastave u kurikulume u pravcu poboljšavanja ishoda u enja 	<ul style="list-style-type: none"> Uvo enje prakti ne nastave kao obaveznog dijela kurikuluma na svim studijskim programima uz adekvatno kreditno vrednovanje Unapre enje infrastrukture za izvo enje prakti ne nastave 	Ustanove visokog obrazovanja, PKCG, organizacije studenata, poslodavci	2017. Kontinuirano	Budžeti ustanova	<p>Realizovano</p> <p>Zakonom je uvedena prakti na nastava i iznosi najmanje 25% u odnosu na ukupnu optere enost studenta po predmetima, odnosno godini, u zavisnosti od ishoda u enja za pojedini studijski program.</p> <p>Posredstvom Razvojnog fonda, na Univerzitetu Crne Gore, radi se na unapre enju univerzitetske infrastrukture, adaptaciji objekata, digitalizaciji nastavne i laboratorijske opreme.</p> <p>U toku je renoviranje i opremanje laboratorija na Elektrotehni kom fakultetu (ra unarske sale i laboratorije).</p> <p>Završena je sudnica na Pravnom fakultetu u cilju</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Zakljuivanje ugovora izme u ustanova visokog obrazovanja i poslodavca 			<p>obezbjede njena adekvatne prakti ne nastave. UCG je ove godine izdvojio oko 600.000 eura za opremanje ra unarskih sala i laboratorija na posebnim organizacionim jedinicama.</p> <p>Privatne ustanove tako e kontinuirano rade na uspostavljanju uslova za realizaciju prakti ne nastave.</p> <p>Na Univerzitetu Crne Gore u postupku realizacije prakti ne nastave, pokrenuta je inicijativa da organizacione jedinice potpišu sporazume sa institucijama sa kojima je uspostavljena saradnja, odnosno u kojima e studenti obavljati prakti nu nastavu. Broj institucija je 171, i one predstavljaju nastavne baze za obavljanje prakti ne nastave.</p> <p>Univerzitet Donja Gorica ima zaklju ena 92 ugovora sa poslodavcima za realizaciju prakti ne nastave.</p> <p>Prakti na nastava ostaje izazov i unarednom periodu.</p>
--	---	--	--	---

<ul style="list-style-type: none"> • Učenje stranih jezika 	<ul style="list-style-type: none"> • Izrada studija izvodljivosti nastave na engleskom jeziku • Osiguravanje uslova za izučavanje stranih jezika • Povećanje fondacija nastave stranih jezika 	Ustanove visokog obrazovanja, MP	2017.	HERIC 7.710,00	<p>Realizovano</p> <p>Urađena Studija kroz HERIC projekat o izvođenju nastave na engleskom jeziku, koja je identifikovala programe na tri univerziteta koji se mogu izvoditi na engleskom jeziku.</p> <p>Na Univerzitetu Crne Gore je Senat usvojio module predmeta koji se mogu izvoditi na engleskom jeziku u iznosu 30 ECTS po semestru radi pospešivanja dolazne mobilnosti.</p> <p>U planu je realizacija studijskih programa na engleskom jeziku.</p> <p>Na Univerzitetu Donja Gorica Program</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Utvrđivanje potrebnog nivoa poznavanja stranog jezika na kraju prvog ciklusa studija 			<p>Meunarodno hotelijerstvo i menadžment se izvodi u potpunosti na engleskom jeziku. Takođe, 30% podrazumijeva literaturu i nastavu na engleskom. Uvedeni su postdiplomski programi i nastava podrazumijeva i više od 30% nastave na engleskom jeziku.</p> <p>Na Univerzitetu Mediteran Fakultet za ekonomiju i biznis realizuje se master studijski program na engleskom jeziku „Master of Business Administration u menadžmentu, finansijama i agrobiznisu“.</p> <p>Po novom modelu studijski programi imaju definisan nivo poznavanja stranog jezika na kraju prvog ciklusa studija.</p>
--	--	--	--	---

<ul style="list-style-type: none"> • Upisna politika 	<ul style="list-style-type: none"> • Usvajanje pravilnika o uslovima i kriterijumima za upis u prvu godinu osnovnih studija • Propisivanje posebnih kriterijuma za upis na studijske programe koji obrazuju nastavnike • Uvođenje jedinstvene državne mature 	<p>Ustanove visokog obrazovanja, organizacije studenata, MP</p>	<p>2016.</p> <p>2018/2019.</p>	<p>Budžet</p>	<p>Djelimi no realizovano</p> <p>Pripremljen je Prijedlog pravilnika o upisu u prvu godinu osnovnih studija i dostavljen ustanovama visokog obrazovanja na mišljenje.</p> <p>Djelimi no realizovano</p> <p>Pravilnik o upisu na prvu godinu osnovnih studija bliže e definisati kriterijume za upis na studijske programe koji obrazuju nastavnike.</p> <p>Realizovano</p> <p>Izmjenama zakona iz 2017. godine ujednaena je zahtjevnost maturalnog i stručnog ispita. Generacija učenika koja je školske 2017/2018. godine upisala prvi razred srednje škole polaga e maturalni i stručni ispit po novom konceptu. Učenici e umjesto četiri polagati tri nastavna predmeta. Svi učenici polažu crnogorski jezik. Učenici biraju matematiku ili strani jezik koji mogu da se polažu na osnovnom nivou. Učenici gimnazije kao treći i predmet polažu predmet po</p>
---	---	---	--------------------------------	---------------	---

					izboru koji ispunjava maturali standard. U eni stru nih škola polažu stru nu teoriju.
<ul style="list-style-type: none"> • Modularizacija studijskih programa 	<ul style="list-style-type: none"> • Kreiranje studijskih programa osnovnih studija tako da sadrže najmanje dva izborna modula • Definisanje ishoda u enja sa stanovišta znanja, vještina i kompetencija 	Ustanove visokog obrazovanja, MP, Savjet za kvalifikacije, SVO	2017.	Budžeti ustanova	<p>Realizovano</p> <p>Akreditovani programi od 2017. godine imaju najmanje dva izborna modula.</p> <p>Jasno definisani ishodi u enja su dati u Informatoru za studijsku godinu, dostupnom na sajtu, ili na podstranicama sajta univerzitetskih jedinica. https://www.ucg.ac.me/skladiste/blog_10/objava_1726/fajlovi/UCG%20informatore%202018_19.pdf</p>

	<ul style="list-style-type: none">• Koncipiranje studijskog programa tako da 20% pripada tzv. izbornim predmetima što obezbejuje interdisciplinarnost				<p>Studijski programi su interdisciplinarni.</p> <p>Akreditacijom studijskih programa od 2017. godine obezbejeno je 20% izbornih predmeta.</p>
--	---	--	--	--	--

CILJ 3: Unapređenje naučnoistraživačkog rada i povećanje nivou efikasnosti u EU projektima					
Mjere	Aktivnosti	Nosioci aktivnosti	Rok	Utrošena sredstva (EUR)	Obrazloženje
<ul style="list-style-type: none"> Unapređenje doktorskih studija i jačanje istraživačke komponente 	<ul style="list-style-type: none"> Unapređenje sistema vrednovanja naučnoistraživačkog rada Kontinuirano stimulisanje aktivnosti istraživača Razvijanje naučno-tehnoloških centara Snažnije povezivanje naučne zajednice sa 	<p>Ustanove visokog obrazovanja, ministarstva, privreda (kompanije)</p>	<p>Kontinuirano</p>	<p>Budžet 2018. 746.700 2019. 745.000</p>	<p>Realizovano</p> <p>Ministarstvo nauke je formiralo interesornu radnu grupu za regulisanje pitanja statusa istraživača na univerzitetima u Crnoj Gori.</p> <p>Ministarstvo nauke je na osnovu Konkursa za dodjelu stipendija za doktorska istraživanja u Crnoj Gori u 2018. dodijelilo 19 stipendija, a po Konkursu iz 2019. ugovoreno je 17 stipendija.</p> <p>Ministarstvo nauke je 2018. godine raspisalo Konkurs za dodjelu grantova za naučnoistraživačke projekte. U okviru Konkursa omogućeno je zapošljavanje mladih istraživača, doktoranata na period do dvije godine, pri čemu je u okviru odobrenih 15 projekata angažovano 7 mladih istraživača.</p> <p>Osnovan je Naučno-tehnološki park, NTP CG d.o.o. Osnivači Naučno-tehnološkog parka su Vlada Crne Gore i Univerzitet Crne Gore. Osnivanjem pravnog lica stvoreni su uslovi da se pokrenu aktivnosti koje za cilj imaju uspostavljanje modela podrške, sistema rada i organizacije na osnovu kojih će NTP CG d.o.o. omogućiti</p>

	privredom i biznis zajednicom				integraciju inovativnih, naukih, preduzetničkih i privrednih kapaciteta u Crnoj Gori.
<ul style="list-style-type: none"> Poboljšanje infrastrukture za bavljenje istraživačkim radom 	<ul style="list-style-type: none"> Modernizacija postojećih istraživačkih opreme i infrastrukture Kreiranje zajedničkog sajta za umrežavanje ustanova Obezbeđenje pristupa međunarodnim bazama naučnih istraživačkih radova 	Ustanove visokog obrazovanja, ministarstva, privreda (kompanije)	Kontinuirano	Budžet EU i drugi fondovi	<p>Realizovano</p> <p>Kroz grantove za naučna istraživanja koje su se odobren na 13 projekata, dok je ukupan planirani iznos sredstava za ove namjene u okviru grantova 141.169,70 eura. Nabavka opreme u okviru ovih projekata planirana je prvenstveno za unapređenje postojećih istraživačkih infrastrukture.</p> <p>Kreirani Registar naučnih istraživačkih ustanova i Registar inovativnih organizacija.</p> <p>Na sajtu Univerziteta Crne Gore postoji spisak međunarodnih baza naučnih istraživačkih radova (arXiv, Bentham open, Biomed Central, ChemIDplus, Dark-Europe E-theses Portal, DOAJ-Directory of Open Access Journals, DoiSerbia, DOAR-Directory of Open Access Repositories, Electronic Journals Library, Eric+-Education Resources Information Center, Ethos-E-theses online service, FreeMedical Journals, Google Scholar.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Internacionalizacija istraživanja i intenzivnije korišćenje EU strukturnih fondova za razvoj doktorskih studija 	<ul style="list-style-type: none"> • Aktivnije uključivanje ustanova u programe za nauku i inovacije 	<p>Ustanove visokog obrazovanja, organizacije studenata, MV PEI – Uprava za dijasporu, MP</p>	<p>Kontinuirano</p>	<p>Budžet EU i drugi fondovi</p>	<p style="text-align: center;">Realizovano</p> <p>Eureka program omogućava finansiranje tržišno orijentisanih projekata istraživanja i razvoja s ciljem jačanja evropske konkurentnosti kroz podršku preduzetništvu, istraživačkim centrima i univerzitetima. U okviru EUREKA programa u 2019. godini završena je implementacija jednog projekta u oblasti hrane (PROBEV - Fakultet za prehrambenu tehnologiju, bezbjednost hrane i ekologiju). Trenutno se implementiraju tri projekta u oblasti zdravlja, novih materijala, proizvoda i usluga, kao i prirodnih materijala (FASTER – nosilac: Elektrotehnički fakultet, UCG; PROCHA-SMA – nosilac: Pomorski fakultet Kotor, UCG; SCIMPLANT – nosilac: Prirodno-matematički fakultet, UCG). Partneri na projektima su iz Srbije, Slovenije, Rumunije. Projekti se realizuju u periodu od dvije, odnosno tri godine sa iznosom sufinansiranja Ministarstva nauke od 15.000 eura godišnje. Ministarstvo je u okviru Konkursa za sufinansiranje naukoistraživačke i inovativne djelatnosti za 2019 (Konkurs NIID), povećalo budžet u odnosu na prethodnu godinu i izdvojilo sredstva u iznosu 90.000 eura za učešće u ovom programu. U toku 2019. godine u okviru Konkursa NIID podnijeto je 5 projektnih prijava u oblastima medicine, ICT-ija, vještacke inteligencije, novih materijala koji su pozitivno ocijenjeni od strane eksternih, međunarodnih evaluatora. Svih 5 projekata, od kojih je</p>
---	---	---	---------------------	---	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Intenzivnije korišćenje EU fondova (IPA i dr.) • Intenziviranje saradnje sa dijasporom 			<p>implementacija planirana za period od tri godine, prihvaćeni su za sufinansiranje od strane Ministarstva. Partneri na projektima su iz Srbije, dok je iznos prihvaćenog sufinansiranja 15,000 eura godišnje, odnosno 45,000 eura za period od tri godine. Sufinansiranje od strane nosioca projekata iznosi 200,500 eura. U namjeri da se dodatno podstaknu mala i srednja preduzeća na saradnju sa akademijom i meunarodnim partnerima u pokretanju istraživa ko-razvojnih i inovativnih aktivnosti, kao i na ulaganje u istraživanje i razvoj u cilju jačanja njihovog inovativnog kapaciteta, Ministarstvo će uvećati budžet za podršku Eureka projektima 2020. godine.</p> <p>Značajno je povećan broj dobijenih pretprijetnih Interreg projekata. Univerzitet Crne Gore je u prethodne 2 godine dobio 10 projekata u okviru prvog poziva Interreg IPA programa prekogranične saradnje „Italija - Albanija - Crna Gora“, 3 projekta u okviru poziva Interreg IPA programa prekogranične saradnje „Hrvatska - Bosna i Hercegovina - Crna Gora“ i 2 projekta u okviru Interreg MED programa.</p> <p>Aktivno učestvuje u ERASMUS+ programu.</p> <p>Naučna dijaspora je uključena kao podrška implementaciji naučnoistraživačkih i inovativnih projekata, jer su oni angažovani kao eksperti za izradu strateških dokumenata i kao evaluatori nacionalnih projekata. Takođe, pojedini</p>
--	---	--	--	--

				<p>nau niki iz dijaspore lanovi su Savjeta za saradnju s dijasporom - iseljenicima. UCG je usvojio Pravilnik o saradnji sa Naucnom dijasporom 2019 godine.</p> <p>Ministarstvo nauke teži da promoviše nau nu dijasporu i na taj na in doprinese boljem umrežavanju, kako sa institucijama i pojedincima iz Crne Gore, tako i me u samim nau nicima iz dijaspore. U tom kontekstu, u završnoj fazi je izrada promotivnog video spota, koji e prikazati ko su lanovi naše nau ne dijaspore, u kojim zemljama i institucijama borave i rade.</p>
--	--	--	--	--

CILJ 4: Internacionalizacija visokog obrazovanja					
Mjere	Aktivnosti	Nosioci aktivnosti	Rok	Utrošena sredstva (EUR)	Obrazloženje
<ul style="list-style-type: none"> Povećanje odlazne i dolazne mobilnosti studenata i akademskog osoblja 	<ul style="list-style-type: none"> Povećanje broja bilateralnih i multilateralnih sporazuma u kojima učestvuju države ili ustanove visokog obrazovanja Unapređenje kapaciteta kancelarija za međunarodnu saradnju na nivou fakulteta i univerziteta Jačanje Nacionalne kancelarije za promociju mobilnosti i međunarodnu saradnju 	Ustanove visokog obrazovanja, organizacije studenata, MP, Erasmus+ kancelarija	Kontinuirano	Budžet UCG EU i drugi fondovi	Realizovano Vlada Crne Gore od 2016-2019. potpisala je 12 bilateralnih sporazuma o saradnji u oblasti obrazovanja. Nacionalna Erasmus+ kancelarija formirana je 2015. godine na preporuku Evropske komisije, i uz saglasnost Ministarstva prosvjete i Delegacije EU u Crnoj Gori. U okviru akcije Međunarodna kreditna mobilnost (ICM) odobreno je 356 bilateralnih projekata mobilnosti za ustanove visokog obrazovanja iz Crne Gore u okviru kojih je ostvarena saradnja sa oko 200 univerziteta iz Evrope. U okviru ovih projekata planirano je oko 3200 odlaznih i dolaznih mobilnosti studenata, nastavnog i administrativnog osoblja. Univerzitet Crne Gore je usvojio nova Pravila o međunarodnoj mobilnosti osoblja Univerziteta Crne Gore koja akademskom i neakademskom osoblju na UCG

	<p>ustanova visokog obrazovanja</p> <ul style="list-style-type: none"> • Promocija crnogorskih ustanova na Evropskom prostoru visokog obrazovanja • Otklanjanje prepreka prilikom priznavanja ispita i vremena provedenog u inostranstvu • Obezbeđenje nastave na engleskom jeziku za studente koji dolaze iz inostranstva 			<p>omogu avaju da dio svog profesionalnog usavršavanja ostvare na univerzitetima u inostranstvu.</p> <p>U periodu od 2017. do 2019. zna ajno intenziviran nau noistraživa ki rad na UCG što je rezultiralo objavljivanjem oko 650 radova u renomiranim asopisima koji se nalaze u Web of Science (SCIE/SSCI/AHCI), dok je ukupan broj broj radova sa Univerziteta koji su objavljeni u ovim asopisima oko 2800. U istom periodu objavljeno je oko 850 radova u asopisima koje indeksira Scopus.</p> <p>Usvojena su nova pravila u me unarodnoj mobilnosti studenata koja im omogu avaju da dio obaveza iz studijskog programa ili stru nu praksu ostvare na univerzitetima u inostranstvu.</p> <p>Tako e, na svim fakultetima se organizuje mentorska nastava na engleskom jeziku za inostrane studente,</p> <p>Senat UCG usvojio je module predmeta na fakultetima koji se mogu držati na engleskom jeziku radi pospješivanja dolazne</p>
--	---	--	--	--

					<p>mobilnosti ukupno 30 ECTS po semestru</p> <p>Koordinatorским Erasmus plus projektom IESP UCG e uspostaviti sistem koji e obezbje ivati kontinuiranu edukaciju nastavnog kadra za izvo enje nastave na engleskom jeziku i istovremeno u enje crnogorskog jezika za strane student.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Osnivanje Agencije za mobilnost i programe Evropske unije 	<ul style="list-style-type: none"> • Uspostavljanje pravnog okvira za funkcionisanje Agencije 	Ministarstvo prosvjete	2020/2021.	Budžet	<p>Aktivnost nije prispjela za realizaciju.</p> <p>Zakonom je propisano da e se Nacionalna agencija za programe Evropske unije osnovati nakon pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.</p>

CILJ 5: Cjeloživotno učenje					
Mjere	Aktivnosti	Nosioci aktivnosti	Rok	Utrošena sredstva (EUR)	Obrazloženje
<ul style="list-style-type: none"> Promovisanje i unapređenje koncepta cjeloživotnog obrazovanja 	<ul style="list-style-type: none"> Usvajanje procedura i smjernica za priznavanje neformalnog i informalnog učenja, prethodnog učenja i procedura ocjenjivanja Osnivanje centra za cjeloživotno obrazovanje na ustanovama visokog obrazovanja, uz podršku relevantnih institucija i organizacija Realizacija promotivne kampanje o značaju koncepta cjeloživotnog obrazovanja (TV i radio kampanja, promovisanje u štampanim medijima, organizacija radionica, seminara, okruglih stolova, obuka itd.) 	Ustanove visokog obrazovanja, provajderi obrazovanja odraslih, MP, ZZZCG, CSO	2017.		Nerealizovano Napomena: Prolongiran je rok zbog izmjene zakonodavnog okvira u oblasti visokog obrazovanja i priznavanja obrazovnih ipsrava. Takođe, postoje propisi na ustanovama o cjeloživotnom obrazovanju, koje je neophodno unaprijediti.
			Kontinuirano		Realizovano U saradnji sa Zavodom za zapošljavanje Crne Gore, osnovan je Karijerni centar Univerziteta Crne Gore. U toku je izrada Pravila za cjeloživotno učenje na UCG. Djelimično realizovano Kroz aktivnosti Centra za stručno obrazovanje, kao i tematske konferencije radi se na promociji cjeloživotnog obrazovanja.

<ul style="list-style-type: none"> Promovisanje koncepta cjeloživotnog obrazovanja i njegovog značaja u okviru akademske i istraživačke zajednice 	<ul style="list-style-type: none"> Kreiranje i održavanje web portala koji sadrži sve značajne informacije o programima cjeloživotnog obrazovanja Razvijanje sistema informisanja i savjetovanja za podršku potrebama populacije za cjeloživotno obrazovanje 	<p>Ustanove visokog obrazovanja, MP, MN, SVO, ZZZCG, PKCG, CSO</p>	<p>2017.</p>	<p>Realizovano Kreiran web portal https://www.ucg.ac.me/rektorat/karijera</p> <p>Nerealizovano Napomena: Dio aktivnosti je realizovan. U narednom periodu više pažnje posvetiti cjeloživotnom obrazovanju na ustanovama visokog obrazovanja, kao i značajnu istog kroz saradnju sa ostalim institucijama.</p>
--	--	--	--------------	---

CILJ 6: Uspostavljanje održivog modela finansiranja					
Mjere	Aktivnosti	Nosioci aktivnosti	Rok	Utrošena sredstva (EUR)	Obrazloženje
<ul style="list-style-type: none"> Implementacija ugovornog modela finansiranja 	<ul style="list-style-type: none"> Izrada nacrtu ugovora o finansiranju, usklađenog sa najboljom praksom 	Ustanove visokog obrazovanja, MP, MF	2017.	Budžet HERIC 35.692	Realizovano U maju 2019. potpisan Ugovor o finansiranju između Vlade Crne Gore i UCG.
<ul style="list-style-type: none"> Definisani izlazni indikatori uz poštovanje načela transparentnosti 	<ul style="list-style-type: none"> Sprovođenje detaljne analize po svakom izlaznom indikatoru Utvrđivanje kvantitativne i kvalitativne vrijednosti svakog indikatora 	Ustanove visokog obrazovanja, MP, MF	2017.	Budžet	Djelimično realizovano Imaju u vidu da je Ugovor kasnije potpisan, u narednom periodu će se raditi na analizi indikatora i izvještavanju, u skladu sa ugovorom. Takođe, planiran je i novi aneks kojim će se utvrditi metodologija za cijenu koštanja studenta na Univerzitetu.

<ul style="list-style-type: none"> • Potpuno finansiranje Univerziteta Crne Gore, odnosno studenata osnovnih i magistarskih studija 	<ul style="list-style-type: none"> • Utvrđivanje sredstava potrebnih za potpuno finansiranje Univerziteta Crne Gore, odnosno studenata osnovnih i magistarskih studija iz Budžeta 	UCG, MF	2019/ 2020.		<p>Realizovano</p> <p>Propisane besplatne studije, na javnim ustanovama, za studente osnovnih studija, od studijske 2017/2018. godine, dok će master studije po reformisanom modelu studija biti besplatne po ev od studijske 2020/2021. godine.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Redefinisan sistem potpora i subvencija (studentski domovi, ishrana, krediti, stipendije i sl.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Izmjena legislative kojom se regulišu pitanja iz oblasti studentskog standarda • Utvrđivanje socijalnog statusa studenata tako da se se kategoriji najsiromašnijih studenata omogući i dodjela studentskog kredita koja će im pokriti troškove školarine/smještaja i ishrane u domu 	MRSS, MP, MF, organizacije studenata	2019.	Budžet	<p>Realizovano</p> <p>U skladu s Pravilnikom o kriterijumima, na inu, uslovima i visini naknade za ostvarivanje prava na smještaj i ishranu u domu, studentski kredit, stipendiju i participaciju prevoza (»Službeni list RCG«, broj 12/07, 16/07 i »Službeni list CG«, br. 25/11, 54/11, 39/15, 64/15, 42/16 i 44/18).</p> <p>Djelimično realizovano</p> <p>Ministarstvo prosvjete godišnje dodjeljuje 3400 studentskih kredita i 500 stipendija najboljim studentima i uenicima.</p> <p>Obezbjedićena je dotacija za 5.000 uenika i studenata u</p>

					<p>deset domova u enika i studenata u Crnoj Gori. Napomena: u narednom periodu razmotriti o utvrivanju socijalnog statusa kao posebnog kriterijuma kod ostvarivanja prava iz studentskog standarda.</p>
--	--	--	--	--	---

IV. Nalaz evaluacije

U okviru projekta „Visoko obrazovanje i istraživanje za inovacije i konkurentnost“ koji su realizovali Ministarstvo prosvjete i Ministarstvo nauke, za potrebe Ministarstva prosvjete sprovedena je ponovna eksterna evaluacija ustanova visokog obrazovanja u Crnoj Gori ili tzv. *follow-up* evaluacija.

Evaluaciju devet ustanova visokog obrazovanja sproveo je tim nezavisnih me unarodnih eksperata, koje je angažovala Evropska asocijacija univerziteta (EUA), u okviru Programa za institucionalnu evaluaciju (IEP), kao i 2013/2014. godine.

U okviru Izveštaja za 2013/2014. godinu, koji je Vlada usvojila, posebno su sagledani: sistem tri ciklusa visokog obrazovanja; odnos broja akademskog osoblja i studenata (broj studenata po nastavniku); integracija praktične nastave, odnosno prakse na akademskim i primijenjenim studijskim programima; kvalitet doktorskih studija, uključujući i organizacione aspekte. Za svaku navedenu oblast dat je set preporuka za unapređenje identifikovanih nedostataka, kako na institucionalnom nivou, tako i na nacionalnom nivou.

Imajući u vidu navedene preporuke, ustanove visokog obrazovanja su u periodu 2014-2018. godine radile na njihovoj implementaciji u skladu sa realnim mogućnostima i sveukupnim okolnostima. Kako su se preporuke odnosile i na kreatora obrazovne politike, Ministarstvo prosvjete je iniciralo izmjene i dopune Zakona o visokom obrazovanju. Ključne izmjene odnose na:

- uvođenje novog modela studiranja, 3+2+3, umjesto dosadašnjeg 3+1+1+3, kao dominantnog modela u Evropskom prostoru visokog obrazovanja;
- besplatne osnovne i master studije na javnim ustanovama visokog obrazovanja, odnosno Univerzitetu Crne Gore, počev od 2017/2018. studijske godine za osnovne studije;
- besplatne studije II ciklusa, odnosno master studije po reformisanom modelu studija počev od 2020/2021. godine;
- uvođenje novog modela finansiranja, tzv. ugovornog modela između Vlade Crne Gore i Univerziteta Crne Gore, pri čemu će iznos finansijskih sredstava biti proporcionalan dostignutim indikatorima performansi;
- uvođenje obavezne praktične nastave na ustanovama visokog obrazovanja u obimu 25%, kao obaveznog dijela studijskog programa;
- osnivanje nezavisne Agencije za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja.

Upravo je uspješnost realizacije preporuka iz 2014. godine bila predmet tzv. ponovne evaluacije.

Ponovnom evaluacijom obuhvaćeno je 6 ustanova visokog obrazovanja (Univerzitet Crne Gore, Podgorica, Univerzitet Donja Gorica, Podgorica, Univerzitet Mediteran, Podgorica, Fakultet za državne i evropske studije, Podgorica, Fakultet za poslovni menadžment, Bar i Fakultet za saobraćaj, komunikacije i logistiku, Budva) koje su bile predmet evaluacije tokom 2013/2014. godine, a realizovane su i tri inicijalne individualne institucionalne evaluacije za tri ustanove visokog obrazovanja (Univerzitet Adriatik, Bar, Fakultet za internacionalni menadžment u turizmu i hotelijerstvu, Miločer i Fakultet za crnogorski jezik i književnost, Cetinje) koje nijesu bile obuhvaćene evaluacijom 2013/2014. godine.

Kao rezultat procesa evaluacije, EUA-IEP je u skladu sa važećom procedurom izradio devet pojedina nih izvještaja za svaku ustanovu visokog obrazovanja i cjeloviti, sumarni, izvještaj o sistemu visokog obrazovanja u Crnoj Gori, sa preporukama za naredni period na nacionalnom i institucionalnom nivou.

Izvještaji za ustanove su bazirani na samoevaluacionim izvještajima koje su pripremile same ustanove i informacijama koje su dobijene u neposrednom razgovoru sa menadžmentom ustanova, nastavnim osobljem, studentima, biznis partnerima i svim tzv. zainteresovanim stranama. Izvještaji su strukturirani u sedam poglavlja: Uvod; Upravljanje i strateško planiranje; Interno obezbjeenje kvaliteta; Nastava i učenje; Istraživanje; Služenje društvu; i Internacionalizacija. Svako od navednih poglavlja završava se preporukama za nacionalne vlasti i same ustanove. Završno poglavlje identifikuje opšte prioritete i glavne nalaze.

Izvještajem je identifikovano 14 preporuka, koje su upućene ustanovama visokog obrazovanja i resornim ministarstvima. Vrlo značajna preporuka se odnosi na dalji razvoj sistema eksternog obezbjeenja kvaliteta u skladu sa Evropskim standardima i smjernicama za obezbjeenje kvaliteta u oblasti visokog obrazovanja, uz istovremeni razvoj dobrog upravljanja ustanovama. Takođe, ukazano je na potrebu uspostavljanja ravnoteže između centralnog i decentralizovanog upravljanja, koje se razlikuje od ustanove do ustanove, time što svi dijelovi ustanove moraju biti odgovorni za rezultat rada ustanove, uz izbjegavanje personalizovanog menadžmenta i orijentisanje ka institucionalnim strukturama. Uspostavljanje stabilnog finansiranja je preduslov dugoročnog strateškog planiranja na ustanovama visokog obrazovanja. Povećano učešće studenata u upravljanju ustanovom se podrazumijeva.

Eksperti su pohvalili osnivanje **Agencije za kontrolu i obezbjeenje kvaliteta visokog obrazovanja** uz obavezno usklađivanje Agencije sa Evropskim standardima i smjernicama i uključivanje iste u EQAR. Kako je važan segment obezbjeenja kvaliteta anketiranje studenata o kvalitetu nastave, preporučeno je da treba razvijati upitnike na ustanovama, uz uključivanje studenata i osoblja.

U poglavlju **Nastava i učenje** fokus je stavljen na značaj praktičnog učenja i stažiranja u kompanijama tokom studiranja, koje su dalje ostaje izazov, uz preporuku da ustanove treba da rade na stvaranju uslova ljudskih i finansijskih resursa za sistematsku implementaciju praktične nastave koristeći dobru praksu evropskih zemalja. Pohvaljeno je uvođenje modela studiranja 3+2+3, kao dobrog uslova za sprovođenje radikalnije reforme studijskih programa sa stanovišta sprovođenja ishoda učenja na temeljan način.

Što se tiče dijela koji se odnosi na **istraživanje**, eksperti su u izvještaju naveli da treba poboljšati ukupno javno finansiranje, smanjiti oslanjanje na spoljne projekte, osigurati opštu implementaciju Strategije visokog obrazovanja i Akcionog plana, dalje raditi na implementaciji doktorskih škola, i uspostavljanju istraživačke aktivnosti kao dijela kriterijuma za izbor u zvanje osoblja na univerzitetima.

Ustanove treba da u redovnoj praksi realizuju i širu ponudu programa cjeloživotnog učenja, rade na daljem razvoju centara za cjeloživotno obrazovanje i u tom smislu imaju sistematski dijalog sa drugim interesnim stranama.

Internationalizacija kao strateški cilj naših ustanova visokog obrazovanja treba da bude predmet na kojem će ustanove nastaviti rad uz bolje pružanje podrške za odlaznu i dolaznu mobilnost, kao i priznavanje kreditne mobilnosti.

U izvještaju o evaluaciji je navedeno da se vlastima i ustanovama visokog obrazovanja u Crnoj Gori mora omogućiti na započinjanju procesa reforme sistema. U poređenju sa 2014.

godinom, postoje osjetne i pozitivne promjene u pravnom i finansijskom okviru, kao i na ustanovama.

Dalje se navodi da ono što je učinjeno tokom posljednje četiri godine može se smatrati prvim, ali važnim, korakom u dugom procesu. Bitni izazovi i dalje postoje, naročito u pogledu upravljanja ustanovama i daljeg unapređenja kapaciteta za donošenje i realizaciju strateških odluka.

V. Osvrt na planirana i utrošena finansijska sredstva

S aspekta utrošenih finansijskih sredstava na implementaciji mjera Strategije razvoja visokog obrazovanja u Crnoj Gori (2016-2020) nije mogu e dati potpun finansijski pregled planiranih i utrošenih sredstava jer je predmetna Strategija pripremljena u skladu s ranijom metodologijom za izradu strateških dokumenata, kada nije postojala obaveza navo enja finansijskih pokazatelja u vezi s realizacijom mjera i aktivnosti.

Ipak, pored toga, ovdje treba ukazati da je realizacija Strategije finansirana kroz sredstva iz budžeta Crne Gore, sopstvena sredstva ustanova, kao i kroz projekte u kojima u estvuju resorna ministarstva i ustanove visokog obrazovanja.

Zna ajan broj aktivnosti iz Strategije, posebno koji se odnosi na izradu analiza i studija, finansiran je od sredstava obezbije enih projektom „Visoko obrazovanje i istraživanje za inovacije i konkurentnost“, koji se finansirao iz kredita Svjetske banke. Vrijednost projekta je bila oko 12 miliona eura.

VI. Preporuke za naredni ciklus planiranja politika

Strateški cilj Crne Gore je da razvija sistem visokog obrazovanja, istraživanja i umjetničkog stvaralaštva, koji će pospješiti i unaprijediti društveni i ekonomski razvoj crnogorskog društva, kao društva zasnovanog na znanju s ravnopravnim mogućnostima za sve, u skladu s principima slobode i demokratije.

Dostizanje navedenog cilja, u skladu s preporukama iz Izvještaja o eksternoj evaluaciji, zahtijeva poštovanje načela kulture kvaliteta u organizaciji i sistemu upravljanja ustanovama visokog obrazovanja, načela transparentnosti i jednakosti, kao i obezbjeđenje sinergije svih relevantnih aktera, uz rješavanje izazova identifikovanih u proteklom periodu.

U narednom periodu ustanove i institucije visokog obrazovanja treba da obezbijede svoju prepoznatljivost po kontinuiranom radu i rezultatima koji doprinose emancipaciji crnogorskog društva, oživljavanju i afirmaciji tradicionalnih, identitetskih i drugih vrijednosti i savremenom strateškom stremljenju Crne Gore.

Buduća strategija razvoja u oblasti visokog obrazovanja treba da odgovori, između ostalog, na sljedeće preporuke:

- Uraditi analizu upravljanja kako bi se omogućilo formiranje i sprovođenje jasnih strategija na institucionalnom nivou i pronađeno odgovarajuće ravnoteže između centralnog i decentralizovanog upravljanja i omogućeno svi djelovi ustanove biti odgovorni za rezultat;
- Unaprijediti model praktične nastave u visokom obrazovanju, koje će obezbijediti svim studentima adekvatnu praktičnu nastavu;
- Definisati jasne kriterijume i uslove za upis na ustanove visokog obrazovanja;
- Obezbijediti sprovođenje ishoda učenja na temeljan način, kao i evaluaciju istih;
- Nastaviti s aktivnostima za unapređenje kvaliteta u visokom obrazovanju;
- Osigurati usklađenost Agencije za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja sa ESG i uključivanje iste u EQAR kroz odgovarajuće procese kontrole;
- Razvijati ponudu cjeloživotnog učenja, uz praćenje kvaliteta implementacije tih programa i obezbjeđenje priznavanja neformalnog i informalnog obrazovanja;
- Dalje unapređenje u oblasti studentskog standarda;
- Internacionalizacija i usklađivanje sa EU preporukama i smjernicama iz dokumenata koji su usvojeni u procesu implementacije principa Bolonjske deklaracije, kao i drugih deklaracija kojima je Crna Gora potpisnik.

Misija, inicijative i akcioni planovi visokog obrazovanja Crne Gore treba da budu usklađeni s globalnom EU strategijom, preporukama EU, strategijom i dokumentima Evropskog prostora visokog obrazovanja (EHEA) i Evropskog istraživačkog prostora (ERA), uz uvažavanje specifičnosti crnogorskog sistema.